

CALL-
OUT
CUL-
TURE

De controverse rond *Destroy My Face*
van Erik Kessels

INHOUDSOPGAVE

- 03. Inleiding
 - 06. Fleur van Muiswinkel, 'Destroy My Face by Erik Kessels', tentoonstellingstekst op de website van BredaPhoto 2020.
 - 09. 'We Are Not a Playground: An Open Letter to the Organisation and Board of BredaPhoto and Skatepark Pier 15', Instagram, 11 september 2020.
 - 14. Joke de Wolf, 'Skatebaan verwijdert foto's van vrouwen die cosmetische chirurgie hebben gehad: "Het versterkt clichés"', *Trouw*, 16 september 2020.
 - 16. Niels Herijgens, 'Destroy My Face: Hoe serieuze kritiek verloren gaat in grote gelijkhebberigheid', *BN De Stem*, 17 september 2020.
 - 18. Anna van Leeuwen, 'Protest tegen kunstwerk op BredaPhoto: Cancel culture in optima forma, of het zelfreinigend vermogen van de kunstsector?', *De Volkskrant*, 1 oktober 2020.
 - 26. Frank Toeset, 'Ceci n'est pas une pipe', *@rtoo's*, 21 november 2020.
 - 29. Florian Göttke, 'Contra Cancel Culture', *Metropolis M*, 1 december 2020.
 - 36. Verder lezen
-

INLEIDING

In september 2020 werd de Nederlandse kunstwereld opgeschrikt door een controversie die de aandacht opeiste van de landelijke media. Voor het festival BredaPhoto had kunstenaar en reclamemaker Erik Kessels een installatie gemaakt in de skatehal Pier15. De vloer van de skatebaan werd bedekt met algoritmisch gegenereerde afbeeldingen van vrouwen die schijnbaar flinke plastische chirurgie hadden ondergaan. Dit werk, getiteld *Destroy My Face*, zou in de loop van de tentoonstelling langzaam kapot geskatet worden door gebruikers van Pier15.

De provocatieve aard van *Destroy My Face* had effect. Het werk kwam onder vuur door een open brief van We Are Not A Playground, waarin de installatie vrouwonvriendelijk en gewelddadig genoemd werd, en werd enige tijd later verwijderd door Pier15. Een verwoede maatschappelijke discussie barstte los op sociale media, in kranten en op televisie. Was dit censuur op artistieke vrijheid? Of het aan banden leggen van misogynie?

Korte tijd werd het publieke debat gedomineerd door de verwijdering

van het werk en verbolgen reacties daarop, maar al snel ging het vooral over de maatschappelijke rol van een kunstinstituut als BredaPhoto. Hoe staat het binnen onze sector voor met gender(on)gelijkheid, veiligheid op de werkvloer, veranderde normen over artistieke vrijheid en autonomie en met grensoverschrijdend gedrag? En wat voor invloed mogen en moeten deze vraagstukken hebben op de programmering van publieke instellingen? Het is een ding dat het kunstenaars vrijstaat provocatief werk te maken, maar het is iets anders of het verantwoord is dit werk publiek ten toon te stellen.

De controversie over het werk van Erik Kessels stond niet op zichzelf. Het jaar 2020 werd gekenmerkt door Covid19, Black Lives Matter, onthullingen van (seksueel) geweld in de beeldende kunsten en de teruggegeven vertaalopdracht van Amanda Gormans 'The Hill We Climb'. Wat de controversie rond *Destroy My Face* het herinneren waard maakt, is dat het debat scherp gevoerd werd, een helder onderwerp had en een duidelijke collectieve leercurve toonde.

Om dit tekenende debat te bewaren, verzamelen we in deze reader een selectie centrale publicaties uit de periode september–december 2020. Het opent met een afbeelding van *Destroy My Face* en de tentoonstellingstekst op de website van BredaPhoto, gevolgd door de open brief *We Are Not A Playground* en een aantal unieke of juist typische opiniestukken uit de (landelijke) media.

Platform BK publiceerde eerder een discoursanalyse van het debat van de hand van Alina Lupu en een interview met *Not A Playground*. Deze artikelen zijn niet opgenomen in de reader, maar zijn te vinden in de sectie ‘verder lezen’ (p. 36). Een belangrijk inzicht dat we uit deze artikelen meenemen, is dat de ontwikkelingen rond *Destroy My Face* beter gekenmerkt kunnen worden als ‘call-out culture’ dan als ‘cancel culture’. Erik Kessels en BredaPhoto zijn publiekelijk aangesproken op hun artistieke en programmatische keuzes, maar niet ‘gecanceled’. Zowel de kunstenaar als het instituut werken nog steeds in de sector en worden gewaardeerd door een grote groep kunstliefhebbers. Zo heeft deze kritiek personen noch instituten uitgesloten van de maatschappij, maar heeft het wel bestaande tegenstellingen op

scherp gesteld en uitvergroot. In onze ogen heeft dit een nieuwe impuls aan de kunstkritiek gegeven, waarop de komende jaren nog zal worden voortgebouwd.

Erik Kessels, *Destroy My Face*, geïnstalleerd in PIER15 tijdens BredaPhoto 2020.

DESTROY MY FACE BY ERIK KESSELS

Today we shoot and shoot until we get it right. It seems like we're living in the midst of a photographic renaissance. We are making more images now than ever before. This mass produced image culture brings the value of an image in contemporary society into question. Our current society seems to be driven by consumption, or more specifically overconsumption. We consume images like fast food; en masse, shovelling them in with reckless abandon. Like the food we consume; it's designed to look perfect but often devoid of any real substance. The same can be said on how we present the image of ourselves online. Being insta-perfect has become the norm instead of the exception. This online private propaganda has often even a place offline.

Plastic surgery has become something pretty normal in today's society. However, when taken overboard, these surgeries can result in deformation and transforms mankind into monsters.

Destroy My Face consists of 60 portraits composed of 800 portraits of men and women selected on the internet, all of which have somehow transformed their faces by means of plastic surgery and/or fillers. The 60 composed portraits are the result of an algorithm and do not represent existing persons, they are printed on sticker folie 4m x 4m.

Dutch artist Erik Kessels will showcase these archetypical faces in a grid, to be seen in a very unusual spot, where visitors can interact and interfere with these faces. As easy as they were once made beautiful, as easy they are now destroyed.

Skatepark PIER15 will be completely dedicated to the installation *Destroy My Face* during Breda Photo. The images of plastic surgery faces in the installation will be slowly destroyed by the skateboarders that ride on them.

ADDITIONAL INFORMATION

BredaPhoto 2020 is showing a wide range of photo series and works inspired by the overall theme 'the best of times, the worst of times'. The title is inspired by the opening paragraph of the book *A Tale of Two Cities* by Charles Dickens, first published in 1859. Dickens words are still relevant today:

'It was the best of times, it was the worst of times, it was the age of wisdom, it was the age of foolishness, it was the epoch of belief, it was the epoch of incredulity, it was the season of Light, it was the season of Darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair.'

Also this year BredaPhoto presents visual stories and visions from photographers that inspire, move, confront and raise questions. This has again become apparent in recent days. There is not one answer to the question of what is 'the best of times' or what is 'the worst of times'? Everyone answers such a question in their own way. As an individual, to what extent can you influence those bad times so they will become good times? To put it differently: to what extent can we create life itself? Erik Kessels also asked himself that question. Fascinated by the urge of people to undergo plastic surgery, he shows the work *Destroy My Face* in Skate hall Pier 15 during 'the best of times, the worst of times', provoking diverse reactions.

Kessels himself stated the following about his project:

'Cosmetic surgery has become something pretty normal in today's society. However, when taken overboard, these surgeries can result in deformations. The representation of oneself and what is real seem to blur more and more. The same can be said for how we present the image of ourselves online. Being insta-perfect can become the norm instead of the exception and we can manipulate our image in several seconds. The deformation that once started with cosmetic surgery will continue in this installation while skaters create another uncontrolled reality. Machine learning, as another artificial intervention, was used to generate the selection after entering all, male and female, available online plastic surgery portraits.'

The intention of this work is ironic and intends to evoke a dialogue about self-acceptance. Of course it doesn't mean to encourage violence against women. With this work I never wanted to offend anyone, but when reading recent comments online, I understand I've done so and I apologise for that. In my opinion the function of art in society is to start dialogues and I continue to believe in that.'

BredaPhoto Foundation was established in 2003 and has set aims to show contemporary photography that addresses social issues. Thanks to this year's theme, the 9th edition has become a multi-vocal presentation including many points of view, as BredaPhoto once envisioned and still does.

Fleur van Muiswinkel
Director BredaPhoto

WE ARE NOT A PLAYGROUND: AN OPEN LETTER TO THE ORGANISATION AND BOARD OF BREDAPHOTO AND SKATEPARK PIER15

We are addressing to you this open letter to voice our concerns about your commissioned work *Destroy My Face* by Erik Kessels. As a group of artists, photographers, designers and creatives, most of us encountered the work on our social media feeds earlier this week (as BredaPhoto, Erik Kessels and Skatepark PIER15 started posting images of it). We felt not only objectified and targeted by this piece – but disappointed that it made it through the selection process and production at all. In this letter, we do not only want to point out our problems with the work but also to urge you to present an explanation of the selection processes, funding and your future plans.

VIOLENCE TOWARDS WOMEN

As you are well aware, the work in question consists of large images of people (presenting female) that have undergone plastic surgery rendered by an algorithm made by Erik Kessels. During BredaPhoto, the visual representation of these people is to be shredded to pieces and ultimately destroyed by skaters. We hoped that we would find a clear statement surrounding this project on your website, as Kessels' work is usually evocative and accessible for a broader audience. Instead, we got a one-dimensional, short text that does not mention anything about the algorithm that was used.

With a title like *Destroy My Face*, we assume that the point of this work was to elicit a response like this. It is in your face, pointed, and most of all, violent. This title, as well as your decision to place this work on the floor of a skatepark where female-presenting individuals can be trampled and skated over

by skaters, reproduces this sentiment. By placing this work in a public space like Skatepark PIER15, another insult to injury is added. Skateparks and other public spaces should be places that are open and free to use by all who wish to come, and where people should not be ridiculed or judged based on what they look like.

Women may now ‘control the most powerful economic institutions in the world and play superheroes in Hollywood films’, as BredaPhoto says in their 2019/2020 starting point pamphlet, but their likeness is not respected at all. A widely made argument and well-meaning response towards this work [is] that it sparks ‘useful discussion’. This argument does not hold up in today’s polarised climate: a climate where violent tendencies against women don’t just stop at being ‘problematic’ or somebody being ‘cancelled’ – but have very real and harmful effects on half of the population of this planet. It is no longer up to others to decide what female-presenting faces and bodies should look like or are used for, especially not men. ‘Your choices have consequences’ (again, from BredaPhoto’s pamphlet): this action on BredaPhoto’s and Skatepark PIER15’s parts reflects poorly on the position that they take as cultural institutions within today’s climate of sexist behaviour and violence against women.

ALGORITHM BIASES

To those who question his methodology, Kessels produces a copy pasted response on Instagram. He states that since an algorithm rendered the images, the work is ‘democratically chosen’. This does not hold up – as, even within BredaPhoto, works have been presented by other artists that clearly show how algorithms are never neutral.

Just because Kessels used an algorithm to create this work does not mean that he as an artist and designer does not have the responsibility to look at the outcome critically and think about the message that he is putting out into the world. Even though he says that the renderings were done on both male and

female-presenting individuals, he completely disregards any of the social, cultural and/or patriarchal implications of why more female-presenting people decide to have plastic surgery. As somebody who has made a name for himself as somebody who knows how to analyse images critically, we cannot condone his blatant ignoring of sexist and racial biases present within (human-produced) algorithms. Instead of challenging these biases, or reflecting on them with care – he decided to stretch out their faces (without their permission or knowledge) and reproduce them to perpetuate the very same biases that caused them.

THE RESPONSIBILITY OF INSTITUTIONS

We would like to acknowledge the work and effort that goes into creating projects like these and know all too well how long it takes for a work to be greenlit, researched, conceptualised, produced and ultimately become suitable for visitors. It, therefore, feels incredibly jarring that this conversation was not held internally. We think that this speaks volumes not only about Kessels' practice but about the field he exists and functions in. Art and cultural spaces should not be used as an easy excuse to display the inconsiderate works of artists, as there are more than enough ways to create meaningful and empathic discourse around controversial topics that don't include the continued marginalising and discriminating of other human beings. As an art institution and your specific recurring role within Breda's cultural field, we find that you need to take responsibility rather than see yourselves as something that is 'outside of society'.

We are beyond disappointed in this work by Erik Kessels, especially seeing his history in widely representational work, and Skatepark PIER15, as an open cultural space. More importantly, we are frustrated with BredaPhoto. As one of the more prominent photo-festivals in the Netherlands, BredaPhoto has the potential to talk about and stand against stigma and toxic systems in our (visual) culture but has nevertheless decided to fund this project. A work that does nothing but reinforce clichés in our visual culture while it shames and degrades the choices

that people have made in regards to their own bodies. We cannot excuse the rampant sexism, racism and other biases that are still so ingrained within our cultural institutions – especially not in the difficult financial times of today where it is already hard enough to get projects funded. We do not understand how BredaPhoto accepted, financed and executed this proposal – and know that you can do better.

WHAT DO WE SUGGEST?

1. Remove the work from your programme and Skatepark PIER15, and make a statement.
2. Be transparent with your community about each step taken with this work from now on, and what you will do in order to prevent this from happening again.
3. Take responsibility for your own (institution's) faults, and fight for structural change sector-wide. A climate needs to be created where criticism is not met with a default, defensive response but with reflexivity, accountability and self-work.

We look forward to how you respond.

UPDATES

13/09/2020: BredaPhoto responded privately to the organisers of this petition: a text made up of copy/pasted texts taken from BredaPhoto's introduction text, as well as a short statement by the artist (Erik Kessels). This reply does not respond to any of the issues brought up in this petition, nor does it seem to take any responsibility for the work. The text can be read in the newly (and quietly) updated project statement of the work on BredaPhoto's website. This is not enough.

14/09/2020: A lot has happened over the last couple of days. Our petition now has over 2000 signatures, we've been contacted by Netherlands-based and international media outlets and... Breda Photo's director once again privately invited two of our members to participate in a performative talk with Kessels. We have written a press release and update here. Like for this petition, we are open to feedback from those who sign – so let us know what you

think, and spread the word if you agree – the precious snowflakes of @wearenotaplayground.

15/09/2020: PIER15 SKATEPARK HAS DECIDED TO REMOVE THE WORK FROM THEIR SPACE. We are incredibly happy that this first and very necessary step has been taken, but sadly it seems that BredaPhoto is not. They have released the following press statement, which articulates their regret of the park's decision to remove the work. WE ARE NOT A PLAYGROUND responded with their own press release here.

SKATEBAAN VERWIJDERT FOTO'S VAN VROUWEN DIE COSMETISCHE CHIRURGIE HEBBEN GEHAD: 'HET VERSTERKT CLICHÉS'

Zestig enorme foto's van gezichten van vrouwen die cosmetische chirurgie hebben ondergaan, worden na online ophef verwijderd uit skatehal PIER15 in Breda. Dat heeft de skatehal besloten in overleg met BredaPhoto, het internationale fotofestival waar het fotoproject onder valt.

Het werk is van Erik Kessels en heet *Destroy My Face*. Het gaat om zestig gemanipuleerde portretten, samengesteld uit achthonderd foto's van mensen die hun gezicht met fillers of andere ingrepen hebben aangepast. Met dit project wil Kessels de discussie aanzwengelen over plastische chirurgie en het moderne streven om er perfect uit te zien. Schoonheid kan ook zo weer vergaan, zeker als skaters eroverheen rijden.

Maar het idee dat de skaters de gezichten steeds verder zouden mutileren, schoot mensen uit de internationale kunstwereld in het verkeerde keelgat. De anonieme actiegroep 'We are not a playground' stelt dat het project gewelddadig is, en verder het skatepark tot een onveilige plek maakt. "Het versterkt clichés en bespot en degradeert de keuzes die mensen maken over hun lichaam", staat in een open brief die 2800 keer ondertekend werd.

PERFECTIEDRANG

Ook bij de internationale vrouwelijke skateboard-community viel het kunstproject verkeerd, vertelt Rinse Staal, bedrijfsleider van het skatepark. 'En ook van onze sponsors kregen we zorgwekkende signalen die ons voortbestaan zouden bedreigen. Dus hebben we BredaPhoto gezegd dat we het project direct stoppen.'

Fleur van Muiswinkel, directeur van het fotofestival, heeft alle begrip voor die beslissing. Wel betreurt ze het dat de actiegroep niet ingaat op haar uitnodiging een inhoudelijk gesprek te houden over het werk. 'We vinden het jammer dat het debat zo gepolariseerd is, en niet ingaat op de inhoud van het project.' Erik Kessels vindt het teleurstellend dat het op zo'n manier loopt. 'Het project was juist bedoeld voor de plek, om de jongeren die er skaten te confronteren met de perfectiedrang van sociale media.'

De actiegroep is blij dat het werk wordt verwijderd, maar betreurt het dat het festival geen afstand heeft gedaan van het kunstwerk.

DESTROY MY FACE: HOE SERIEUZE KRITIEK VERLOREN GAAT IN GROTE GELIJKHEBBERIGHEID

BredaPhoto had beloofd actueel te zijn. En dat werd het. Het fotofestival was amper begonnen, of een van de belangrijkste kunstwerken moest eraan geloven. Een groep was er kwaad over en dulde geen discussie: weg ermee, uitgummen, schrappen. En het *ging* weg. Hoe 2020 wil je het hebben?

Niet dat het de eerste keer is dat kunst na protest wordt verwijderd. Vaak genoeg eindigde een schilderij in de bezemkast, meestal na razernij van oerconservatieve gelovigen over een blote tiet. Maar opvallend genoeg zijn de nieuwe kunstverban-ners juist jonge progressievelingen.

Het gaat ze om *Destroy My Face*. Dat werk van Erik Kessels is een grote vloer met foto's van – virtueel of chirurgisch – bewerkte gezichten. Een aanklacht tegen de cultus van het uiterlijk, aldus de kunstenaar, en de voortdurende ontevredenheid met het eigen zelfbeeld. Hij liet de fotovloer expres in een skatehal leggen, waar de gezichtsafbeeldingen steeds verder beschadigd raken door de krassen van wiel-tjes en boards.

GEWELD TEGEN VROUWEN

Méér dan een provocatie, vinden de critici. Volgens hen roept het werk vrouwenhaat op. Het zou zelfs het signaal afgeven dat geweld tegen vrouwen ('een gezicht vernielen') oké is. Plus een onterechte veroordeling van iedereen die iets aan zichzelf laat veranderen. En dat dan ook nog gesitueerd in het masculiene skatewereldje, waar groepen als meiden en transgenders zich toch al vaak onveilig zouden voelen.

Serieuze punten, die wellicht brede aandacht verdienen. Helaas gaan ze verloren in een golf van gelijkhebbigheid.

Want de protesteerders willen niet praten. Niet met BredaPhoto, niet met de kunstenaar, niet met de media. Ze weten namelijk allang hoe het zit: zij hebben gelijk en daarmee uit. Eén Waarheid. Zoek zelf maar op waarom. En haal dat kunstwerk weg.

KWAADAARDIG EN MISOGYN

Bovendien was de maker 'natuurlijk weer' een witte man. En mensen in hokjes stoppen mag niet, behalve als het over witte mannen gaat: dat zijn per definitie stuk voor stuk kwaadaardige, misogynie onderdrukkers. Tja.

Een nieuwe beeldenstorm bereikt nu ook kunst die wat over het heden wil zeggen. Of dat laatste lukt, weet ik niet, maar de reactie die het oproept is helemaal van nu: geen gesprek, weg ermee, uitgummen, schrappen.

PROTEST TEGEN KUNSTWERK OP BREDAPHOTO: CANCEL CULTURE IN OPTIMA FORMA, OF HET ZELFREINIGEND VERMOGEN VAN DE KUNSTSECTOR?

Protest tegen kunst komt steeds vaker uit onverwachte hoek: van jonge kunstenaars die online horden activisten mobiliseren. Is dit cancel culture, of het zelfreinigende vermogen van de sector? Daarover blijkt de kunstwereld verdeeld.

Half september werd de aandacht van kunstenaar Alina Lupu (35) gegrepen door het kunstwerk *Destroy My Face* van Erik Kessels op de tweejaarlijkse fototentoonstelling BredaPhoto. Hoe het precies begon, kan ze zich niet herinneren: 'Mijn sociale media-feeds stonden er vol mee, er was niet één bron, er waren er meerdere. Dat gebeurt vaker bij zo'n schandaal.'

Lupu is erg actief online. Ze volgt op Instagram meer dan zesduizend accounts, op Twitter 930 accounts. Ze besloot zich verder te verdiepen in het kunstwerk. Het ging om een skatebaan in Breda waarop grote foto's waren aangebracht van door algoritmen samengestelde gezichten van vrouwen (en een enkele man) die veel plastische chirurgie hadden ondergaan. Doordat erover geskatet zou worden, zouden de portretten beschadigd raken.

Lupu kon zich vinden in de verontwaardiging die ze online tegenkwam, ook zij vond het kunstwerk 'gewelddadig' jegens vrouwen. De uitleg die Erik Kessels bij zijn kunstwerk gaf, vond zij ontoereikend: 'Het is een slap excuus om te zeggen dat die foto's zijn samengesteld door algoritmen. Algoritmen discrimineren. En juist vrouwen ervaren de druk om er op een bepaalde manier uit te zien, en die druk komt vooral van mannen.' Toen

er een open brief verscheen waarin BredaPhoto en skatebaan PIER15 werden aangespoord het kunstwerk te verwijderen, ondertekende Lupu deze.

De brief was opgesteld door het collectief We Are Not a Playground, dat zich omschrijft als 'een groep kunstenaars, fotografen, vormgevers en creatieven'. De opstellers van de Engelstalige brief wilden anoniem blijven, omdat ze, zo verklaarden ze later, hun professionele leven niet in gevaar wilden brengen. In de brief stonden drie dringende 'suggesties' aan BredaPhoto, waarvan de eerste het luidst resoneerde: 'Verwijder het kunstwerk uit jullie programmering en uit PIER15, en maak een statement.' Op vragen van de *Volkscrant* wilde het collectief niet reageren.

Onder de 2.444 ondertekenaars waren veel vrouwen uit de internationale skatewereld, maar ook veel jonge kunstenaars. De namen van kunstacademies vielen op: niet alleen uit Nederland, maar ook uit bijvoorbeeld Helsinki, Moskou en Cambridge kwam bijval van kunstacademiestudenten. Samen waren ze het erover eens: dit kunstwerk was vrouwonvriendelijk en moest weg.

Uiteindelijk besloot skatebaan PIER15 *Destroy My Face* inderdaad weg te halen; het bedrijf vreesde sponsors kwijt te raken. Was dit een geval van *cancel culture* in optima forma? Of zagen we hier het zelfreinigende vermogen van de kunstsector? Daarover blijkt de kunstwereld verdeeld.

Dat kunst kan leiden tot protest, is algemeen bekend; dan staan mensen bijvoorbeeld met protestborden bij musea. Traditioneel is de roep om kunst te vernietigen, kuisen of censureren een aangelegenheid van conservatieven, religieuze groepen bijvoorbeeld. Incidenteel kunnen ook dierenactivisten ertoe oproepen een kunstwerk in de ban doen. Maar de afgelopen jaren heeft het strijdtoneel uitbreiding gekregen vanuit onverwachte hoek: recente protesten worden aangevoerd door jonge kunstenaars die hun oudere collega's bekritisieren

op morele gronden. Op internet lijkt een jongere, digitale generatie de macht te grijpen die ze in de fysieke wereld (nog) ontbeert. Opvallend aan het verzet tegen Kessels' kunstwerk was dat het zich volledig online afspeelde. Er kwam geen enkel protestbord aan te pas en het ging razendsnel: de petitie verscheen donderdagavond 11 september, drie dagen later stonden er 2.444 namen onder, en op maandag 15 september werd besloten het kunstwerk te verwijderen.

Lupu studeerde vier jaar geleden af aan de Gerrit Rietveld Academie. Haar kunst en activisme zijn innig met elkaar verweven. Toen zij begin dit jaar bijvoorbeeld deelnam aan een groepstentoonstelling van het Mondriaan Fonds, bestond haar bijdrage deels uit een performance waarin ze de magere betaling van de deelnemers aanklaakte. Lupu vindt de kunstwereld 'erg hiërarchisch', volgens haar is het lastig om er je weg te vinden. Ze is blij dat ze via sociale media iets kan aanklaarten: 'Daar hebben we tenminste wel een gelijk speelveld.'

Ze wijst erop dat jonge kunstenaars zich steeds beter organiseren: offline, bijvoorbeeld in studentenbonden, maar ook online. Tijdens de lockdown werden de eerste stappen gezet om een landelijke Nederlandse (Engelstalige) kunststudentenvakbond op te richten, deels uit onvrede over de digitale lessen. Dat vanuit dergelijke bewegingen ook kunstwerken worden bekritiseerd, verbaast Lupu niet: 'Ik zie dat kunststudenten zich nu eenmaal erg bewust zijn van onrecht. En dan gaat het niet alleen over studentenzaken, het onrecht stapelt zich op.'

Dat onrecht waartegen wordt gestreden, neemt in de kunstwereld verschillende vormen aan. Dat is allereerst duidelijk te zien in de kunstwerken zelf. In recente grote tentoonstellingen heeft geëngageerde kunst de overhand: kunstenaars tonen hun zorgen over klimaatverandering, racisme, seksisme en de vluchtelingen crisis. Dit engagement heeft ook zijn weerslag gekregen in digitaal activisme, en de coronacrisis lijkt die ontwikkeling in een stroomversnelling te hebben gebracht. Even konden er geen

tentoonstellingen worden geprogrammeerd en was er meer tijd voor toetsenbordactivisme.

Bovendien worden door de klappen die de kunstwereld te verduren krijgt de verschillen tussen mensen die in de cultuursector werken uitvergroot. In de VS en Groot-Brittannië zijn veel acties gericht tegen discriminerende of anderszins oneerlijke arbeidsomstandigheden in de culturele sector. Ervaringsverhalen worden verzameld door bijvoorbeeld @changethemuseum en @abetterguggenheim. Op basis van verhalen en audio- en video-opnamen die de actiegroep bijeen had gebracht, drong dit laatste account (actief sinds juli) onlangs aan op het ontslag van de twee directeuren en de hoofdcurator van het Solomon R. Guggenheim Museum in New York. Zij worden beticht van racisme, seksisme en klassendiscriminatie. Recente toevoegingen aan deze tak van digitaal activisme hebben veelzeggende accountnamen als '@cancelartgalleries'.

Kort nadat Lupu de actie tegen Kessels' kunstwerk had ondersteund, werd haar aandacht getrokken door een project van de Nederlandse kunstenaar Tinkebell, dat ze kort daarna op Instagram betitelde als 'kindermisbruik'. In hetzelfde bericht noemde Lupu Tinkebell een 'aandachtszoeker', omdat zij in haar video een 13-jarig kind in het vluchtelingenkamp Moria liet zien.

Tinkebell (pseudoniem van Katinka Simonse, 41) is gewend aan felle reacties op haar activistische kunst. Recente projecten van haar gingen onder meer over de textielindustrie, de kernramp in Fukushima en de vluchtelingencrisis. In 2009 bundelde ze samen met kunstenaar Coralie Vogelaar de haat- en dreigmails die ze had ontvangen in een boek: *Dearest Tinkebell*. Dat de verontwaardigde reacties nu vanuit de kunstwereld zelf komen, is voor haar nieuw. 'Ik ben me natuurlijk bewust van cancel culture, maar ik had niet verwacht dat jonge makers zich tegen hun eigen sector zouden richten, tegen Erik Kessels en ook tegen mij', aldus Tinkebell. 'Ze denken dat ze de waarheid in pacht hebben, echt

choquerend. Een kunstwerk weg willen halen is zwak. Dan zeg je: dit mag geen deel uitmaken van de kunstcommunity.'

Wat opvalt in gesprek met Lupu en Tinkebell, is dat deze kunstenaars niet eens zo veel schelen in leeftijd, maar totaal andere ideeën hebben over wat 'goed gedrag' is, zowel in de kunst als online. Ze spreken letterlijk (Lupu komt uit Roemenië, het interview is in het Engels) en figuurlijk een andere taal. Zo kent de activistische taal veel Engelse terminologie. Het is dan ook lastig gemeenschappelijke grond te vinden. Het is een gevecht om principes, maar welke principes?

Tinkebell vindt het onvergeeflijk dat je als kunstenaar een andere kunstenaar aanvalt: 'Dan maak je de kunstsector kapot.' Bovendien meent zij dat het maakproces van kunst geen democratisch proces is en dat een kunstenaar een vrije positie in de maatschappij moet kunnen innemen. Lupu wijst op het belang van kritiek. Zij is op haar beurt verontwaardigd dat Tinkebell de tag-optie op Instagram had geblokkeerd, waardoor Lupu niet direct op haar kon reageren. Ze vindt dat Tinkebell daardoor haar verantwoordelijkheid ontloopt: 'Je plaatst een drol in de kamer en gaat weg. Is dat nou engagement?'

Tinkebell krijgt door de reacties die ze online ontvangt, want die leest ze wel, de indruk dat jonge kunstenaars haar kunst niet goed begrijpen, of niet willen begrijpen: 'Misschien moeten we anders gaan communiceren. Dat we kunst moeten gaan maken op een TikTok-niveau (sociaal medium waarmee je heel korte video's kunt delen, red.), heel rechttoe-rechtaan.' Zij zag hoe haar video *Declaration The universal one. and. The struggle for human values*, waarin de 13-jarige Jawad uit Afghanistan een toespraak voorleest over het niet naleven van de mensenrechten, werd opgeknipt tot een clipje van een paar minuten. Dat werd gretig gedeeld in Instagram Stories (waar berichten na 24 uur weer weg zijn), terwijl, zo zegt ze, 'de volledige video op YouTube maar heel weinig is bekeken.'

In Instagram Stories ging het er heftig aan toe. Mensen waren woedend op de kunstenaar, die zou lijden aan *white saviorism*: het uit eigenbelang willen 'redden' van een gekleurd iemand door een witte persoon. Wat Tinkebell in Moria deed zou daarmee racistisch zijn, zo schrijven jonge kunstenaars naar haar en elkaar.

Hoogleraar David Langley doet voor de Universiteit van Groningen en voor TNO onderzoek naar digitalisering binnen de maatschappij en onlineactivisme. Hij wijst erop dat sociale media in handen zijn van grote Amerikaanse bedrijven die baat hebben bij polarisatie: 'Dat leidt tot meer kliks, meer reacties, langer online blijven.' De manier waarop deze bedrijven hun platforms ontwerpen zorgt er volgens Langley voor dat mensen niet goed naar elkaar kunnen luisteren: 'In feite ontstaat er een soort verwijtmachine, waarin het lastig is je onzekerheid te uiten of van mening te veranderen.' Hij maakt zich zorgen over de polarisatie in de cultuursector, zoals die op sociale media tot uiting komt. 'Terwijl ik aanneem dat jonge en oudere kunstenaars ook veel inzichten delen over de rol van kunst in de maatschappij.'

In zijn onderzoek maakt Langley onderscheid tussen de 'activisten' en 'slacktivist', respectievelijk de mensen die een protest initiëren en de mensen die het vanachter hun toetsenbord ondersteunen ('slack' verwijst hierbij naar het werkwoord *to slack*, 'luiëren', niet naar het gelijknamige chatprogramma). Het is echter niet zo dat toetsenbordactivisten hun naam zomaar gedachtenloos ergens onder zetten, meent hij: 'Er wordt weleens gezegd: ze doen zoiets om zichzelf een goed gevoel te geven of iets te bewijzen voor hun vrienden. Maar ons onderzoek laat zien dat dat niet klopt: ze voelen zich echt betrokken.' Zo waren de kunstacademiestudenten uit Helsinki, Moskou en Cambridge die de petitie tegen het gewraakte kunstwerk op BredaPhoto ondertekenden, volgens Langley oprecht verontwaardigd.

Tinkebell noemt deze verontwaardiging verwend gedrag: 'Ik weet dat veel dingen in de wereld een gevecht waard zijn, zulke gevechten voer ik al 25 jaar, dat is mijn baan. Maar *choose your*

battles wisely. Bedenk wie je echte vijand is en richt al je energie daarop.' Lupu noemt deze opmerking van Tinkebell een *whataboutism*, een drogreden waarbij iemand die ergens voor of tegen ageert wordt aangevallen met de vraag: 'Maar *what about...?*' Bovendien, zegt Lupu: 'Een van de wonderen van digitaal actievoeren en discussiëren is nou juist dat je twintig tabbladen kunt openen in je browser. Zo voer je verschillende *battles* tegelijk.'

Uiteindelijk, vreest Tinkebell, gaan deze acties leiden tot het uitsluiten van potentieel provocerende kunst. Niet elke kunstorganisatie wil immers het risico lopen midden in een socialemediastorm terecht te komen. Dat dergelijke overwegingen ook kunnen leiden tot uitstel, bleek vorige week als, toen vier grote musea in Londen, Washington, Boston en Houston bekendmaakten dat ze een voor volgend voorjaar gepland retrospectief van de Amerikaanse kunstenaar Philip Guston uitstellen tot 2024. De reden is dat Guston (1913-1980), een witte kunstenaar, in zijn schilderijen Ku Klux Klan-figuren toont. Dat hij dat heeft bedoeld als aanklacht tegen die organisatie is niet direct aan de schilderijen af te zien.

De vier museumdirecteuren verklaarden gezamenlijk: 'We stellen deze tentoonstelling uit tot een moment waarop, zo denken wij, de krachtige boodschap van sociale en raciale rechtvaardigheid waar Gustons werk om draait duidelijker kan worden geïnterpreteerd.' Het lijkt alsof de musea zo anticiperen op een golf van kritiek en verontwaardiging waarop ze de komende vier jaar alvast een antwoord proberen te formuleren.

Ondertussen liggen de vier directeuren alsnog onder vuur. Zo verklaarde Mark Godfrey, conservator van Tate Modern (een van de vier musea), op Instagram dat hij het besluit 'extreem betuttelend' vond richting de bezoekers. Hij meende ook dat musea hiermee hun verantwoordelijkheid jegens kunstenaars verzaken. Woensdag kreeg Godfrey bijval van honderd curatoren, kunstenaars en kunsthandelaren, die zich in een open brief keerden tegen het besluit van de musea.

De actievoerders van We Are Not a Playground zijn inmiddels ook actief op Instagram en bereiden nieuwe acties voor. Deze week verklaarde het collectief dat, hoewel *Destroy My Face* is verwijderd, 'de machtsstructuren van instituten als BredaPhoto' niet zijn veranderd. Het verwijderen van het kunstwerk was het eerste actiepunt uit hun brief, de reactie van BredaPhoto vonden zij onbevredigend. Andere dringende aanbevelingen uit de open brief waren 'laat je achterban weten hoe je ervoor zorgt dat dit nooit meer gebeurt' en 'neem verantwoordelijkheid voor je eigen fouten en vecht voor structurele sectorbrede verandering'.

De brief kan nog steeds worden ondertekend, al is het document sinds zondagavond 14 september niet bijgewerkt. Op Instagram kondigt We Are Not a Playground aan: 'Wij zijn nog niet klaar, en we gaan nog niet weg.'

CECI N'EST PAS UNE PIPE

Het debat over Cancel Culture, georganiseerd door Studio Zeitgeist & BredaPhoto, bereikte geen punt van accuratesse over het onderwerp. Door wat er gebeurde in dit gepolariseerde discours te kaderen, konden de gasten aan tafel zich gemakkelijk in de verdediging ingraven of een aantal clichés die bekend zijn van activisten verspreiden. De kunstenaar wiens werk al deze commotie veroorzaakte, uitte terecht zijn spijt dat het kunstwerk zelf nooit goed is besproken, op het moment dat het ertoe deed. In Nederland noemen we dit “mosterd na de maaltijd”.

Wat is er gebeurd? De aanleiding is een kunstwerk van Erik Kessels, dat voor veel online commotie zorgde en uiteindelijk werd verwijderd en vernietigd. Het werk werd in sommige groepen geframed als vrouwonvriendelijk. BredaPhoto is een festival dat grotendeels in de openbare ruimte wordt gehouden. Dit werk was te zien in een skatehal, die in gebruik was. Het werk, met de wat provocatieve titel *Destroy my Face*, bestond uit door de computer gegenereerde fictieve portretten, samengesteld uit heel veel afbeeldingen van mensen, meest vrouwen met ongelukkig uitgekakte plastische chirurgie. De intentie van de kunstenaar was om de verwoestende effecten van doorgesloten plastische chirurgie te tonen en de discussie te voeren over de druk op vrouwen om een schoonheidsideaal na te streven. Het werk is door een clubje activisten geheel anders begrepen. Hun nogal ongezouten kritiek heeft uiteindelijk de Amerikaanse sponsor van de skatehal bereikt. Die heeft de uitbater van de hal onder druk gezet het werk weg te halen.

Moderator Farid Tabarki maakte een goede start door het fenomeen Cancel Culture vanuit een breder perspectief te onderzoeken. De titel van het debat was ‘Cancel Culture: Terechte kritiek op de gevestigde orde of het creëren van een nieuw taboe?’ Sociaalwetenschapper Linda Duits en kunstcriticus van de Groene Amsterdammer Koen Kleijn gaven enkele duidelijke inzichten. Op zich is de term Cancel Culture een oordeel over

hoe het debat wordt gevoerd, het is een kader. Een oproep om te annuleren kan zowel linkervleugel als rechtervleugel zijn. Voornamelijk gedaan door jonge activisten en mensen met kennis van sociale media. De meeste acteurs zijn niet erg krachtig, maar ze genieten van hun podium. Cancel Culture is geworteld in de #metoo-beweging, maar is sindsdien geëvolueerd. In feite gaat het tot ver daarvoor terug, op een ander platform. Je kunt het vergelijken met Aktie Tomaat uit de jaren zestig, zegt Koen Kleijn. Hij vond kritiek op kunst de laatste tijd saai en waarderend. Nu was het democratie in actie.

Wanneer kunstenaar en activiste Alina Lupu meedoet, beginnen panelen te verschuiven. Ze beweert geen deel uit te maken van We are not a Playground, maar heeft toevallig exact hetzelfde standpunt en dezelfde retoriek als de activisten die de petitie begonnen om het kunstwerk te vernietigen. Ze is bang dat de bijeenkomst bedoeld is om een kunstenaar te promoten, wiens werk ze veracht. Niet alleen omdat het werk volgens haar gaat over 'vrouwengezichten die door skaters worden gemutileerd'. Ze vroeg zich ook af of Kessels een echte kunstenaar is, aangezien hij ook actief is in de reclame. Dus deed ze alsof ze bedreigd werd door het kunstwerk dat nu boven de tafel hing. Dat was allemaal opzichtig effectbejag van een drama queen. De interessante vraag die ze stelde was: 'Wie is het publiek?' Helaas bleef die vraag onbeantwoord. Niemand pakte het op.

Zowel kunstenaar Erik Kessels als directeur van BredaPhoto Fleur van Muiswinkel zaten vast in de verdediging, en dat is in een debat nooit verhelderend. Nanja van Rijsse, oprichtster van Woman Skate the World, bracht een interessant nieuw perspectief. 'De gebruikers van de skatehal zijn zich misschien niet bewust geweest van hun rol in het werk. Dit zijn jonge kinderen. Ze begrepen de context of de bedoeling van de kunstenaar niet.' Ze heeft misschien een punt. Dat was niet het geval voor de laatste gast aan tafel, Tundé Adefioye. Zijn kritiek dat het festival een diversiteitsprobleem heeft, is niet gebaseerd op enig onderzoek, maar is gewoon gemakzuchtig geblaat.

Wie is nu het publiek van BredaPhoto? Is dat de beroemde skater in de VS die een sms heeft gestuurd naar de Amerikaanse sponsor van de locatie in Breda? Is dat de Amsterdamse kunstscene, die denkt dat Erik Kessels geen echte kunstenaar is, omdat hij ook succesvol is in reclame? Geen van de critici heeft het kunstwerk ooit in zijn oorspronkelijke vorm en context gezien. De mensen van *We are not a Playground* weigerden ter plaatse te komen discussiëren. Dat zou hun anonimiteit bederven. Alina, Nanja en Tundé zagen alleen de overblijfselen van het kunstwerk, boven hun hoofd hangen in een transparante kubus. Ze zijn [niet bij] BredaPhoto geweest. De commotie ging niet over het kunstwerk zelf, maar over een foto van het werk, geplaatst door Kessels. Ceci is pas een pijp. Het was dus een groep die nooit het publiek van het BredaPhoto-festival wilde zijn, die erin slaagde het kunstwerk *Destroy My Face* te vernietigen. Dat is geen democratie, dat is kunstliefhebbers ontnemen om van kunst te genieten. Misschien kunst die een beetje jeukt, maar toch.

CONTRA CANCEL CULTURE

BredaPhoto heeft niet willen leren van het protest tegen het werk van Erik Kessels, zo bleek tijdens het recente debat over de kwestie in Breda. Het fotofestival bleef volharden in het eigen gelijk, het protest van de briefschrijvers ondertussen steeds maar weer betiteld als 'cancel culture'. Florian Göttke vraagt zich af waarom het kennelijk zo moeilijk is een seksistische (of racistische) uitspraak in te trekken. En hij geeft een voorbeeld hoe dat ook anders kan.

In september ontstond er op Instagram commotie rondom het werk *Destroy My Face* van Erik Kessels op BredaPhoto 2020. Het werd als vrouwonvriendelijk bestempeld en is uiteindelijk door de gastheer, skatepark PIER15, weggehaald. In de skatehal waren zestig reusachtige portretten geïnstalleerd over de gehele vloer, inclusief de skateramps, als een gigantisch tapijt. De portretten toonden verwrongen gezichten van vrouwelijk ogende personen. Volgens plan gebruikten de skaters de hal zoals gewoonlijk en skaten over de portretten heen, die krassen opliepen, beschadigd raakten en langzamerhand wegscheurden.

Een paar dagen na de opening verschijnt er een uitvoerige open brief geschreven door een groep anonieme kunstenaars en skaters onder de naam *We Are Not A Playground* die, goed beargumenteerd, stelt dat het werk vrouwonvriendelijk is omdat het onkritisch geweld tegen vrouwen toont en hen tot object maakt. Ook BredaPhoto krijgt kritiek op hun bord omdat zij opdracht tot het werk hebben gegeven en het financieel mogelijk hebben gemaakt. De briefschrijvers roepen de kunstenaar en BredaPhoto op om het werk te verwijderen. Ze vragen hen ook uit te leggen waarom het überhaupt gerealiseerd is. De brief wordt veelvuldig op sociale media gedeeld, becommentarieerd, en uiteindelijk door meer dan 2800 mensen ondertekend.

BredaPhoto plaatst in reactie daarop een tekst op hun website waarin Erik Kessels zich verontschuldigt en beaamt dat hij

niemand wilde kwetsen. Het werk blijft waar het is. Wel worden de auteurs van de brief voor een openbaar gesprek met de kunstenaar uitgenodigd, wat de auteurs als ontoereikend beschouwen omdat er niet op hun argumenten wordt ingegaan. De brief circuleert verder in skatekringen op het net en een paar dagen later besluit PIER15 het werk te verwijderen in reactie op de kritische commentaren en de druk van sponsors. BredaPhoto plaatst een vervolgstatement op de website waarin het festival zich achter het werk schaaft en de kunstenaar en de briefschrijvers van cancel culture beticht.

Zoals waarschijnlijk de meeste lezers heb ik het werk niet in het echt maar enkel op het internet gezien. Ik zag afbeeldingen van vervormde vrouwengezichten op de vloer van de skatehal; het silhouet van een skater die, schijnbaar achteloos, over een enorm gezicht scheurt en volkomen in het moment van het skaten opgaat; de oppervlakte van de foto's en de gezichten door krassen aangetast. De foto's communiceren geweld en verminking, die door Kessels in scène is gezet. Het zijn composietfoto's, samengesteld uit 800 internetafbeeldingen, maar toch representeren zij, ook in Kessels eigen woorden, vrouwen. En het feit dat Kessels deze portretten op de computer nog verder heeft vervormd, de neuzen scheeftrok en rare rimpels aanbracht, maakt de verminking alleen maar erger. Kessels spreekt van het gevaar dat in het kader van cosmetische chirurgie 'een overvloed aan operaties uitgevoerd worden die leiden tot misvorming en de persoon veranderen in een monster'. De 'portretten' worden tot karikaturen, clichébeelden uit Kessels fantasie, die zijn voyeuristische fascinatie voor en afkeur van een bepaald vrouwbeeld blootleggen. De programmeerde vernietiging in de skatehal is een bezegeling van dit oordeel. De circulerende foto's van deze geënceneerde, rituele vernieling lijken de culminatie van het werk te zijn.

In populaire volksgerechten werden tot in de twintigste eeuw, ook in Nederland, overtredingen van gemeenschapsnormen met behulp van beelden bestraft. Incestplegers,

overspelplegers of mannen die zich door hun vrouw lieten domineren, werden als pop door de straten geparadeerd, bespot, opgehangen of verbrand.

Het lijkt erg op een vorm van beeldstraf die een lange traditie in Europa heeft. Tot in de negentiende eeuw was in wetboeken vastgelegd dat van verraders, deserteurs of valsmunters die gevlucht waren, plaatsvervangend een beeltenis werd opgehangen aan de galg, onthoofd of zelfs gevierendeeld. In populaire volksgerechten werden tot in de twintigste eeuw, ook in Nederland, overtredingen van gemeenschapsnormen met behulp van beelden bestraft. Dit betrof vooral misdadigers in het huiselijke en seksuele domein. Incestplegers, overspelplegers of mannen die zich door hun vrouw lieten domineren, werden als pop door de straten geparadeerd, bespot, opgehangen of verbrand, resulterend in vernedering en uitsluiting. Cancel culture avant la lettre, zou je kunnen zeggen. Een ander voorbeeld: Saddam Hussein liet na de eerste Golfoorlog in de entree van het luxueuze Al Rasheed hotel een mozaïekenportret van de toenmalige president van de Verenigde Staten George Bush leggen, zodat alle gasten, waaronder ook veel buitenlandse regeringsvertegenwoordigers, over zijn gezicht moesten lopen. Kinderachtig zou je kunnen zeggen. Toch was de belediging effectief: drie dagen na de Amerikaanse bezetting van Bagdad in 2003 was het mozaïek al verwijderd. Kessels werk oefent evenmin direct fysiek geweld op bepaalde personen uit, maar het is wel kleinerend en houdt een algemeen vrouwonvriendelijk beeld in stand.

De fotograaf stelt dat het werk ironisch bedoeld is – een verdediging waarmee hij vooral de verantwoordelijkheid voor zijn eigen uitspraken ontwijkt. Hij stelt ook dat het werk ‘discussie’ moet stimuleren over de grenzen van de maakbaarheid van het menselijk gezicht en lichaam. Op de website wordt gewag gemaakt van overconsumptie, de ‘massa-fotocultuur’ en zelfbeeldmanipulatie voor Instagram die vervolgens met cosmetische chirurgie in één pan worden gegooid. Discussie over

beeldcultuur en overconsumptie is op zich geen slecht idee. Van een reclamemaker als Erik Kessels die er volop in betrokken is, zou je dan een genuanceerde zelfreflectie verwachten. In plaats daarvan doet het werk wat het zou moeten kritiseren: een massa aan beelden wordt gemanipuleerd, met behulp van algoritmes digitaal aan stukken gescheurd en vervolgens ondergebracht in een omgeving die aan het digitale geweld een analoog vervolg geeft: voornamelijk mannelijke skaters graveren er (gewild of ongewild) hun wielen in, met vernietiging tot gevolg.

In alle krantenartikelen, kunstmagazines en commentaren op Instagram en Facebook heb ik nog geen analyse gelezen van hoe het werk daadwerkelijk als kritiek op de hedendaagse beeldcultuur kan worden opgevat. De krantenartikelen die het werk verdedigen citeerden enkel de kunstenaar over wat het werk zou moeten betekenen, aan de hand van citaten die waren geplukt van de website van BredaPhoto. Niemand nam de moeite om zelf goed naar het werk te kijken en te analyseren wat het doet.

WIE HEEFT DE MACHT?

De meningen delen zich op in diegenen die het werk seksistisch vinden en de roep om verwijdering steunen en in diegenen die dat als censuur en ongeoorloofde inbreuk op de autonomie van de kunst en de vrijheid van meningsuiting ervaren. Wat wringt is dat die vrijheden gekoppeld worden aan het recht anderen bedoeld of onbedoeld te kwetsen zonder verantwoordelijkheid te hoeven nemen voor de eigen uitspraken. Die houding betitelen Ana Teixeira Pinto en Kerstin Stakemeier in een messcherp artikel in *Texte zur Kunst* als 'social sadism': wreedheid als verdediging van een principiële standpunt versluiert. En dat terwijl vrijheid van meningsuiting en artistieke vrijheid oorspronkelijk vrijruimtes boden om zonder repercussies tegen de dominante orde en tegen de macht te kunnen spreken.

In zijn reactie op de brief verontschuldigt Kessels zich en schrijft hij dat het niet zijn intentie was om iemand te kwetsen. De logische consequentie van het besef dat dit toch gebeurd is, zou zijn

om de kwetsende uiting terug te trekken. Maar dat doet hij niet. Het blijft bij deze on-verontschuldiging. Waarom is het zo moeilijk een seksistische (of, in andere gevallen, racistische) uitspraak in te trekken? Chauvinisme, gekrenkt narcisme, een arrogante positie van privilege, die elke roep om verantwoording als inbreuk op de eigen vrijheid ervaart en de schending van iemand anders vrijheid negeert?

In plaats van inhoudelijk te reageren op de briefschrijvers, gooit BredaPhoto de vechtterm 'cancel culture' in de ring. Het doel is ogenschijnlijk om de briefschrijvers te delegitimeren en monddood te maken.

Dan maar in de aanval gaan. In plaats van op de zorgvuldig geformuleerde aanmerkingen te reageren en een inhoudelijke discussie met de briefschrijvers aan te gaan, gooit BredaPhoto de vechtterm 'cancel culture' in de ring. Het doel is ogenschijnlijk om de briefschrijvers te delegitimeren en monddood te maken. Wie wordt er dan eigenlijk gecanceld? De gevestigde kunstenaar en reclamemaker met het instituut achter zich, die ook van de pers voornamelijk steun krijgt, kun je toch niet geloofwaardig als slachtoffer presenteren, ook al krijgt hij online zeer onsmakelijke commentaren naar zijn hoofd geslingerd.

De briefschrijvers vragen uitleg over een in hun ogen twijfelachtige uiting. Terwijl BredaPhoto benadrukt dat debat een belangrijke functie van de kunst is, gaan ze niet echt in op de brief. In plaats daarvan nodigen ze de actiegroep uit voor een openbaar gesprek met de kunstenaar op het podium van BredaPhoto. De briefschrijvers slaan dit af, maar het gesprek waren zij met hun openbare brief natuurlijk al lang begonnen op een door henzelf gekozen platform, dat BredaPhoto blijkbaar niet bevalt. Voor mij is op dat moment nog steeds het instituut BredaPhoto aan zet om uitleg te geven. Dat de stemmen van de briefschrijvers door de sociale media een groter publiek vinden en invloed uitoefenen – en het zelf zo ver komt dat het werk verwijderd wordt – betekent niet dat de machtsverhoudingen opeens compleet

omgedraaid zijn. Cancellings gebeurt nog steeds in de meeste gevallen en het meest effectief vanuit een positie van macht: de stem van het publiek is in die zin machteloos en afhankelijk van de respons van degene tot wie hij zich richt.

HET IS NIET DE KUNSTENAAR ALLEEN DIE BEPAALT WAT EEN WERK BETEKENT

Voordat je met een begrip als cancel culture gooit, mag je toch wel kijken hoe de machtsverhoudingen liggen en je eigen handelen onder de loep nemen om te zien of er in de kritiek die geuit wordt niet een kern van waarheid zit. Het is tenslotte niet de kunstenaar alleen die bepaalt wat een werk betekent. Het is pas in de ervaring van het publiek dat werkelijk duidelijk wordt wat een werk doet. Zeker buiten de veilige muren van het museum of kunstinstituut zijn er krachten die aan de autonomie van de kunst trekken.

Kessels en BredaPhoto hadden er goed aan gedaan om daar rekening mee te houden en zorgvuldig mee om te gaan. Het kan namelijk ook anders. In 2012 maakte Sam Durant het indrukwekkende werk *Scaffold* voor documenta 13, dat hij een jaar later in het kader van de manifestatie *See You in The Hague* bij Stroom in Den Haag liet zien. Het is een groot bouwsel van houten balken, waarin zeven schavotten die refereerden aan de Amerikaanse geschiedenis tot een complexe constructie waren verwerkt. Er was de galg waarop president Lincolns moordenaar werd opgehangen, het schavot waarop de antislavernij-activist John Brown werd gedood, alsook dat waarop Saddam Hussein aan zijn einde kwam. Een ander was het schavot dat herinnerde aan de executie van achtendertig Dakota Sioux mannen in Mankato, Minnesota, na een opstand in 1862. Het was de grootste massaexecutie in de Amerikaanse geschiedenis.

In 2017 werd het werk door de Walker Art Center aangekocht en in de Minneapolis Sculpture Garden geïnstalleerd. De ogenschijnlijke wederopbouw van het Mankato schavot leidde tot onbegrip en woede onder Dakota inwoners en hevige protesten voor het

Art Center. Het instituut en de kunstenaar stemden toe met een proces van mediatie onder de leiding van Dakota oudsten, die Durant als een diepgaande ervaring beschrijft. Als resultaat stemde Durant daarna in om het werk te vernietigen en droeg hij het copyright van het werk over aan de Dakota.

Het is een voorbeeld van hoe een kunstenaar en een instituut hun publiek serieus neemt en de verantwoordelijkheid neemt voor wat het werk veroorzaakt. Ook als het vernietigen van een kunstwerk de consequentie is. Een andere omgang met de kritiek op het werk van Erik Kessels had wellicht ook een leermoment kunnen zijn.

VERDER LEZEN

OVER DE ZAAK-KESSELS

De open brief van We Are Not A Playground kreeg veel (internationale) aandacht en bijval, veelal van jonge en kritische schrijvers. BredaPhoto voelde zich genooddaakt een statement te publiceren en organiseerde enige tijd later een debat over het voorval.

- Charlotte Jansen 'A Male Artist's Invitation to Destroy Women's Faces Is Unapologetic Misogyny', *Elephant Art*, 14 september 2020, <https://elephant.art/male-artist-invites-public-to-destroy-womens-faces-14092020/>.
- Anika Meier, 'Erik Kessels beim BredaPhoto-Festival: Wenn ein Mann dazu einlädt, Frauengesichter zu zerstören', *Monopol Magazin*, 15 september 2020, <https://www.monopol-magazin.de/erik-kessels-bredaphoto-festival-skater-frauengesichter>.
- 'Skatepark verwijdert kunstwerk van BredaPhoto 2020', *BredaPhoto*, <https://www.bredaphoto.nl/skatepark-verwijdert-kunstwerk-van-bredaphoto-2020/>.
- BredaPhoto i.s.m. Studio Zeitgeist en Theater Chassé, 'Cancel culture: justified criticism of the established order or the creation of a new taboo?', een debat naar aanleiding van het incident, https://www.youtube.com/watch?v=ewZBSrmd_1M.

OVER NIEUWE NORMEN

Naarmate het maatschappelijk debat vorderde, werd steeds minder over *Destroy My Face* als incident gepubliceerd. In plaats daarvan ging het debat steeds vaker over discursieve structuren: hoe praten we met elkaar in de kunstwereld? Wat kun je wel en niet zeggen? Wat is de status van de kunstkritiek?

- Martijn Schraven, 'Tien keer controversiële kunst: Tinkebell kan tegen een (op)stootje en erectie in de kerk', *BN De Stem*, 20 september 2020.
- Edo Dijksterhuis en Kees Keijer, 'Cancelcultuur in de kunstwereld:

Hoe compromisloos kan kunst nog zijn?', *Het Parool*, 29 november 2020, <https://www.parool.nl/kunst-media/cancelcultuur-in-de-kunstwereld-hoe-compromisloos-kan-kunst-nog-zijn~bef18462/>.

- Omroep HUMAN, *Medialogica Aflevering 8: Destroy My Face*, 2020, <https://www.vpro.nl/argos/media/kijk/afleveringen/medialogica/2020/aflevering-8.html>.
- Joke de Wolf, 'Cancelcultuur? Onzin! Eindelijk richten musea en uitgevers zich eens op de samenleving', *Trouw*, 4 april 2021, <https://www.trouw.nl/cultuur-media/cancelcultuur-onzin-eindelijk-richten-musea-en-uitgevers-zich-eens-op-de-samenleving~b0ed0278/>.

PUBLICATIES VAN PLATFORM BK OVER CALL-OUT CULTURE

- Alina Lupu, 'Call-Out Culture / Cancel Culture', *Platform BK*, 23 februari 2021, <https://www.platformbk.nl/call-out-culture-cancel-culture-2/>.
- Jack Segbars in gesprek met Rachel Morón en Mechteld Jungerius, 'Who Is Not A Playground?', *Platform BK*, 24 april 2021, <https://www.platformbk.nl/who-are-not-a-playground/>.

CALL-OUT CULTURE READER

De controverse rond *Destroy My Face*
van Erik Kessels

Redactie en voorwoord: Koen Bartijn
en Sepp Eckenhaussen
Ontwerp: Studio Bas Koopmans (huisstijl)
en Nuno Beijinho (reader)
Gepubliceerd door Platform BK, Amsterdam, 2021

CONTACT

Vereniging Platform Beeldende Kunst
Da Costakade 158
1053 XC Amsterdam
info@platformbk.nl

Platform BK Readers hebben geen winstoogmerk
en zijn bedoeld voor educatieve doeleinden.
Deze publicatie is gepubliceerd onder Creative
Commons Attribution-NonCommercial-
NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-SA
4.0) licentie.

Vereniging Platform Beeldende Kunst onderzoekt
de rol van kunst in de samenleving en vertegen-
woordigt kunstenaars, ontwerpers en andere
culturele producenten. Deze reader is tot stand
gekomen dankzij de steun van onze leden.

Word ook lid: <https://www.platformbk.nl/wordlid/>

P BK
